

T.C.

Yargıtay

Hukuk Genel Kurulu

2023/752 E., 2024/319 K.

### "İçtihat Metni"

MAHKEMESİ : Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi  
SAYISI : 2022/2219 E., 2022/1747 K.  
KARAR : Davanın reddine  
ÖZEL DAİRE KARARI : Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 28.06.2022 tarihli ve 2022/895 Esas, 2022/6267 Karar sayılı BOZMA kararı

Taraflar arasındaki menfi tespit davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davalı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden hüküm kurmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 3. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

### I. DAVA

Davacı vekili, 26.02.2008 tarihli 158.152,00 TL havaleye dayanılarak Bursa 10. İcra Müdürlüğünün 2014/1147 Esas sayılı dosyası ile müvekkili aleyhine başlatılan ilamsız icra takibinde ödeme emri tebligatı müvekkilinin eşinin kaza geçirmesi nedeni ile hastanede olduğu dönemde yapıldığından itiraz edildiyse de süresinin kaçırılmış olması nedeniyle takibin kesinleştiğini, davalının eşi ...'ın, müvekkilinin eşi Mehmet Gülsüyü'na borcu bulunduğunu ve belirtilen havalenin bu borcun ödenmesi amacıyla yapıldığını ileri sürerek anılan icra takibinden dolayı müvekkilinin borçlu olmadığına tespitine, haksız olarak takibe girilmesi nedeniyle davalı aleyhine %20'den aşağı olmamak üzere tazminata hükmedilmesine, ödeme yapılması hâlinde istirdadına karar verilmesini talep etmiştir.

### II. CEVAP

Davalı vekili, müvekkilinin maliki bulunduğu taşınmaz üzerine bina yaptığını, davacının eşinin bu binadan iki daire satın almak istediğini ancak kredi notlarının iyi olmaması nedeni ile bir daire için davacının kız kardeşi, diğer daire için ise davacının eşinin ortağı ... adına konut kredisi kullanıldığını, konut kredisi ile yapılan satış sonrasında müvekkilinin hesabına ... tarafından 158.152,00 TL gönderildiğini, paranın yattığı gün davacının eşinin arayarak bu bedelin borç olarak kendisine verilmesini istediğini, davacı ve eşine yardım etmek amacı ile davaya konu edilen ödemenin yapıldığını, davacının eşinin ölümünden sonra borç alınan parayı inkâr ettiğini, taraflar arasında anılan havale dışında doğmuş bir borç ilişkisinin bulunmadığını, 16.09.2015 tarihli haciz tutanağında borcun kabul edildiğini belirterek davanın reddini savunmuştur.

### III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

Bursa 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin 10.09.2019 tarihli ve 2016/259 Esas, 2019/322 Karar sayılı kararıyla; havalenin bir ödeme aracı olduğu, karinenin aksinin davalı tarafından ispatlanması gerektiği, havalde paranın borç olarak gönderildiğine ilişkin herhangi bir kaydın bulunmadığı, 16.09.2015 tarihli

haciz tutanağındaki "Şu an ödeme imkanım yoktur, durumum düzelirse ödeme yapabilirim, ancak dosya borcunu ben kullanmadım, itiraz etmişim, süresinde olmadığı için reddedildi. Dosya borcu ile ilgili olarak ayrıca görüşmeye geleceğim" şeklindeki beyanın borcun kabulü anlamını taşımadığı, davalının iddiasını ispatlayamadığı gerekçesiyle davanın kabulüyle, davacının anılan icra dosyasından dolayı borçlu olmadığının tespitine, kötüniyet tazminatı talebinin reddine karar verilmiştir.

#### **IV. İSTİNAF**

##### **A. İstinaf Yoluna Başvuranlar**

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

##### **B. Gerekçe ve Sonuç**

Bölge Adliye Mahkemesinin 05.11.2021 tarihli ve 2019/1979 Esas, 2021/1673 Karar sayılı kararıyla; 16.09.2015 tarihli haciz tutanağındaki davacı beyanının havale ile gönderilen paranın borç ödemesi değil borç olarak gönderildiğini ispatladığı gerekçesiyle davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden hüküm kurmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir.

#### **V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ**

##### **A. Bozma Kararı**

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla;

"...Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, 6100 sayılı HMK'nın 190.maddesine göre, ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Menfi tespit davalarında bu yük lehine hak doğan taraf olan davalı alacaklı olduğunu iddia eden tarafa aittir.

Somut olayda davalının dayandığı belge yalnız başına borç verildiğini ispata yeterli değildir. Zira kural olarak havale bir ödeme aracı olup, havale belgesinde paranın borç olarak gönderildiğinin belirtilmesi gereklidir. Aksi halde gönderilen havalenin bir borcun ödenmesi amacıyla gönderildiği karine olarak kabul edilmelidir. Oysa davalı tarafından icra takibine dayanak yapılan havale evrakında paranın borç olarak gönderildiğine dair bir açıklama bulunmamaktadır. Hal böyle iken ispat külfeti alacaklı olduğunu iddia eden davalıdır. Her ne kadar bölge adliye mahkemesince, davacının 16/09/2015 tarihli haciz tutanağında yer alan "Şu an ödeme imkanım yoktur, durumum düzelirse ödeme yapabilirim, ancak dosya borcunu ben kullanmadım, itiraz etmişim, süresinde olmadığı için red edilmiştir, dosya borcu ile ilgili olarak görüşmeye geleceğim." şeklindeki beyanının borcu kabul mahiyetinde olduğu belirtilerek davanın reddine karar verilmiş ise de, bu beyan kayıtsız şartsız bir kabul beyanı olarak da kabul edilemeyeceğinden ilk derece mahkemesi kararı yerinde olup, bölge adliye mahkemesince yanılıklı bir şekilde, ilk derece mahkemesi kararının kaldırılması yönünde karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirmiştir..." gerekçesiyle karar bozulmuştur.

##### **B. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Direnme Kararı**

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; önceki karar gerekçesi yanında, davacının eşinin dava dışı yakınlarına kredi kullandırmak suretiyle davalının eşinden iki daire satın alarak malî sıkıntılarını gidermeye çalışmasının hayatın olağan akışına uygun olduğu, takip dosyasının içeriğine göre, davacının takibe itiraz etmediği, evine dört kez hacze gidildiği, son haciz tutanağındaki beyanı borcu kabul sayılamaz ise de hiçbir aşamada borca karşı durmadığı, icra dosyasında geçen aşamalardan sonra, takip tarihinden beş yıl sonra tasarrufun iptali davasının aleyhine sonuçlanması ile borçlu olmadığının tespiti davası açmasının karinenin temelini çürüteceği gerekçesiyle oy çokluğuyla direnme kararı verilmiştir.

#### **VI. TEMYİZ**

##### **A. Temyiz Yoluna Başvuranlar**

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen direnme kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

## B. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili; icra memuru tarafından icra baskısı altında alınan müvekkilinin beyanının borcu kabul anlamına gelmediğini, Mahkemenin hiçbir aşamada borca karşı durulmadığına ilişkin tespitinin doğru olmadığını, süresinde olmasa da borca her zaman itiraz edildiğini belirterek kararın bozulmasını istemiştir.

## C. Uyuşmazlık

Direnme yolu ile Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; herhangi bir açıklama içermeyen havaleye dayanılarak başlatılan ve kesinleşmiş icra takibi nedeniyle borçlu olunmadığının tespiti istenilen somut olayda, davacının borçlu olup olmadığı, burada varılacak sonuca göre davanın kabulüne karar verilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

## D. Gerekçe

### 1. İlgili Hukuk

1. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 187, 190 ncı maddeleri.

2. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (818 sayılı Kanun) 457 nci maddesi.

3. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 6 ncı maddesi.

4. 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun (2004 sayılı Kanun) 72 nci maddesi.

### 2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü açısından öncelikle konuyla ilgili yasal düzenleme ve kavramların açıklanmasında yarar vardır.

2. Davalı tarafından varlığı iddia edilen bir hukuki ilişkinin mevcut olmadığının tespiti için açılan davaya menfi (olumsuz) tespit davası denir (Baki Kuru: İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı), İstanbul 2013, s. 346).

3. Menfi tespit davası, 2004 sayılı Kanun'un 72 nci maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, borçlu, icra takibinden önce veya takip sırasında ya da icra takibinden sonra borçlu bulunmadığını ispat için menfi tespit davası açabilir. Bu dava maddi hukuk ve usul hukuku bakımından genel hükümlere dayalıdır ve normal bir hukuk davası olarak açılır.

4. Bir başka anlatımla; kendisine karşı icra takibi yapılmış olan borçlu, ödeme emrine itiraz edilmemiş veya itiraz edilmiş olmakla birlikte yerinde görülmemiş olması sebebiyle icra takibi kesinleşse dahi maddi hukuk bakımından borçlu olmadığını ileri sürebilir. Bunun için, takip devam ederken alacaklıya karşı menfi tespit davası açabileceği gibi, böyle bir menfi tespit davası açmamış ve borcu cebri icra tehdidi altında ödemiş ise, ödemiş olduğu paranın kendisine verilmesi için alacaklıya karşı istirdat davası açabilir (Baki Kuru: İcra ve İflâs Hukukunda Menfi Tespit Davası ve İstirdat Davası, Ankara 2003, s. 233).

5. Menfi tespit davasında ispat yükü, kural olarak davalı alacaklıya düşer.

6. Bu aşamada "ispat yükü" kavramına genel olarak değinilmelidir. Dava konusu edilen bir hakkın ve buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların (olguların) var olup olmadıkları hakkında mahkemeye kanaat verilmesi işlemine ispat denir ve Türk Hukuk Lûgatında "kanıtlama, tanıtılama" olarak ifade edilmektedir (Türk Hukuk Lûgatı, Ankara 2021, Cilt I, s. 595).

7. Dava konusu edilen bir hakkın ve buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların (olguların) var olup olmadıkları hakkında mahkemeye kanaat verilmesi işlemine ispat denir.

8. 6100 sayılı Kanun'un 187 nci maddesinin birinci fıkrası;

"İspatın konusunu tarafların üzerinde anlaşılmadıkları ve uyuşmazlığın çözümüne etkili olabilecek çekişmeli vakıalar oluşturur ve bu vakıaların ispatı için delil gösterilir" şeklinde düzenlenmiştir.

9. Vakıa (olgu) ise, 03.03.2017 tarihli ve 2015/2 Esas, 2017/1 Karar sayılı Yargıtay İtihadı Birleştirme Kararında; kendisine hukukî sonuç bağlanmış olaylar şeklinde tanımlanmıştır. İspatı gereken olaylar, olumlu vakıalar olabileceği gibi olumsuz vakıalar da olabilir.

10. Diğer taraftan hâkim, taraflar arasında uyumsuzluk konusu olan vakıaların gerçekleşip gerçekleşmediğini, kural olarak kendiliğinden araştırılmaz. Bir olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini taraflar ispat etmelidir. Bir davada ispat yükünün hangi tarafa ait olacağı hususu ise 6100 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 190 ncı maddesinde yer almakta olup;

"İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakıaya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda öngörülen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir" şeklinde hüküm altına alınmıştır.

11. Yukarıda belirtilen maddenin birinci fıkrasında, ispat yükünün belirlenmesine ilişkin temel kural vurgulanmıştır. Buna göre, bir vakıaya bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkaran taraf ispat yükünü üzerinde taşıyacaktır. İkinci fıkrada ise, karinelerin varlığı hâlinde ispat yükünün nasıl belirleneceği düzenlenmiştir.

12. Bu hüküm, 4721 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 6 ncı maddesinde yer alan; "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür" ifadesine paralel olarak düzenlenmiştir.

13. İspat için başvuru araçları (vasıtaları) ifade eden deliller; 6100 sayılı Kanun'da senet, yemin, tanık, bilirkişi, keşif ve uzman görüşü olarak sıralanmıştır. Ancak sayılan bu deliller sınırlayıcı (tahdidi) olmayıp, kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğu getirmediği hâllerde taraflar kanunda düzenlenmemiş diğer delillere de dayanabilirler. Delillerin değerlendirilmesinde ise, hâkimin bağlılığı ve her bir delile bağlanan hukukî sonuçlar bakımından "kesin" ve "takdiri" deliller ayrımı esas alınarak incelenmektedir. Kesin deliller başka bir ifadeyle kanunî deliller hâkimi bağlayıcı nitelikte olduğundan, hâkimin bu delilleri takdir yetkisi bulunmamaktadır. Kesin delillerden biri ile ispat edilen olay doğru olarak kabul edilmektedir. Takdiri deliller ise hâkimi bağlamaz, hâkim bu delilleri serbestçe tayin ve takdir eder, değerlendirir ve kararını buna göre verir.

14. Nitekim aynı ilkeler, Hukuk Genel Kurulunun 21.09.2021 tarihli ve 2017/(13)3-3146 Esas, 2021/1051 Karar; 07.12.2021 tarihli ve 2018/(13)3-979 Esas, 2021/1589 Karar; 28.12.2022 tarihli ve 2021/3-978 Esas, 2022/1944 Karar; 01.03.2023 tarihli ve 2022/11-221 Esas, 2023/134 Karar sayılı kararlarında da benimsenmiştir.

15. Somut olayda, davalı taraf takibe dayanak gösterilen havaledeki bedelin davacıya borç olarak gönderildiğini, dolayısıyla alacaklı olduğunu iddia etmektedir.

16. 818 sayılı Kanun'un 457 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş olan havale, hukuksal niteliği itibarıyla (tıpkı onun özel biçimlerinden biri olan çek gibi), bir ödeme vasıtasıdır. Başka bir anlatımla, havalenin, mevcut bir borcun ödenmesi amacıyla yapıldığı yolunda yasal karine mevcuttur. Bu yasal karinenin tersini (havalenin borcun ödenmesinden başka bir amaçla yapıldığını) ileri süren havaleci (muhil), bu iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür (Prof. Dr. Arif. B. Kocaman, Türk Borçlar Hukukunda Havale, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2001; Hukuk Genel Kurulunun 12.03.2003 tarihli ve 2003/3-118 Esas, 2003/158 Karar sayılı kararı).

17. Tüm bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davaya konu edilen havalenin davacıya borç olarak gönderildiğine dair davalı tarafın iddiası davacı tarafça kabul edilmemiş, borç ödemesi olduğu savunulmuştur. Bu durumda yasal karinenin aksini iddia eden davalının havalenin borç olarak gönderildiğini ispat yükünü taşıdığı her türlü duraksamadan uzaktır. Bu husus Mahkeme ile Özel Daire arasında çekişme konusu olmamakla birlikte anılan havalede nedenine ilişkin herhangi bir açıklama bulunmadığından havalenin kendisi davalının iddiasını ispata yeterli değildir. Miktar itibarıyla dinlenmelerine açık muvafakat de bulunmadığından tanık ifadeleri de değerlendirmeye alınamaz.

18. Her ne kadar, davalı taraf 16.09.2015 tarihli haciz tutanağında yer alan davacının "Şu an ödeme imkanım yoktur, durumum düzelirse ödeme yapabilirim, ancak dosya borcunu ben kullanmadım, itiraz etmiştim, süresinde olmadığı için reddedildi. Dosya borcu ile ilgili olarak ayrıca görüşmeye geleceğim" beyanının borcu kabul mahiyetinde olduğunu iddia etmiş ve bu iddia Mahkemece kabul edilmiş ise de anılan beyandan borca itirazda bulunulduğunun belirtildiği dikkate alındığında borcun kabul edildiği anlamının çıkarılamayacağı açıktır. İcra takibi ve hacizler sırasında davacının borca karşı durmadığına ilişkin Mahkemenin tespiti de dosya kapsamı ile uyumlu değildir; davacı taraf süresinde olmasa dahi borcu kabul etmediğini aşamalarda ifade etmiştir. Mahkemenin direnme gerekçelerinden bir diğeri ise takip tarihinden uzun süre sonra eldeki davanın açılması olup hukukî yarar bulunduğu sürece menfi tespit davası her zaman açılabilirliğinden davacının takip talebinden uzun zaman sonra ve tasarrufun iptali davasının sonrasında eldeki davayı açmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bu durumda, ispat yükü kendisinde olan davalı tarafın iddiasını ispat edemediğinden davanın kabulüne karar verilmesi gerekmektedir.

19. Hâl böyle olunca Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

20. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

#### **IV. KARAR**

Açıklanan sebeplerle;

Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire kararında belirtilen nedenlerden dolayı 6100 sayılı Kanun'un 371 inci maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın 6100 sayılı Kanun'un 373 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kararı veren Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesine gönderilmesine,

06.06.2024 tarihinde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi.